

УДК 332.12

Чапюк О. П.

Луцький національний технічний університет

ДО ПИТАННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

У статті розкриваються питання капіталізації економіки регіону, зосереджено увагу на систематизації підходів до суті капіталізації, її завданнях та визначенні дієвого управлінського механізму використання ключових чинників, які визначають вартість та привабливість регіону.

Ключові слова: капіталізація, економіка регіону.

Charyuk O.

QUESTIONS TO CAPITALIZATION REGIONAL ECONOMY

In the article the question of capitalization of the regional economy, focuses on the systematization of approaches to the essence of capitalization, its challenges and determining effective administrative mechanism using the key factors that determine the value and attractiveness of the region.

Key words: capitalization, the economy of the region.

Чапюк О. П.

К ВОПРОСУ КАПИТАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

В статье раскрываются вопросы капитализации экономики региона, сосредоточено на систематизации подходов к сути капитализации, ее задачам и определении эффективного управленческого механизма использования ключевых факторов, определяющих стоимость и привлекательность региона.

Ключевые слова: капитализация, экономика региона.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема капіталізації дуже актуальна з теоретичної та практичної точок зору, оскільки існує певний зв'язок між капіталізацією та економічним зростанням. Розвиток економіки сьогодні розглядається як процес переходу від адміністративно-командної економіки до ринкової. Але

насправді, відбувається перехід від змішаної економіки, що ґрунтується на адміністративно-командних принципах до змішаної економіки, що базується на ринкових принципах. Ринкове перетворення економіки у своїй суті і характеризує капіталізацію економіки.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Тема капіталізації досконало не вивчена і не розглянута. Виникає теоретичне завдання визначення сутності капіталізації в сьогоденних умовах, оскільки в літературі існують різні підходи щодо її визначення. Такі вчені, як В. Геєць, А. Гриценко, С. Давимука, В. Княгинін, М. Козоріз, В. Корнєєв, О. Люткевич, Ю. Савельєв, А. Тітовський, О. Толстогузов, А. Шишкін, С. Шумська, О. Яременко та багато інших займалися проблемами висвітлення сутності капіталізації, загального її стану в розрізі окремих сегментів та сфер національної економіки, визначили підходи до реалізації регіональної економічної політики, спрямованої на капіталізацію території. Завдання на даному етапі полягає в розробленні стратегії капіталізації територіальних активів; формуванні механізму управління процесами ефективного використання територіальних активів; забезпеченні моніторингу капіталізації в межах територіальних економічних систем; координації взаємодії підсистем територіального управління, які впливають на процеси капіталізації.

Цілі статті. Метою даного дослідження є обґрунтування підходів до дослідження проблематики капіталізації регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблеми капіталізації було присвячено багато праць відомих вчених XVIII–XIX ст. Поняття капіталізації за їхнім твердженням є похідним від поняття «капітал» (капітал – від лат. «capitalis»), що в перекладі означає головний). На початку розвитку суспільного виробництва капітал розглядався економістами як майно, багатство. Меркантилісти головний акцент робили на грошову форму капіталу, Жан Батіст Сей, під капіталом розумів суму цінностей, яка дає змогу здійснювати виробництво. Адам Сміт, Давід Рікардо, Карл Маркс визначали капітал як вартість, що приносить додаткову вартість. К. Маркс зазначав, що капітал це і знаряддя праці, і сировина та матеріальні продукти, і певна сума товарів, і засоби до існування. Крім цього, він писав, що капітал – це не річ, а виробниче відношення, а тому розгля-

дав його як знаряддя експлуатації найманої праці. Отже, капіталізація – це перетворення додаткової вартості або прибутку в капітал.

Трактування капіталізації у сучасній економічній літературі характеризується множинністю дещо відмінних підходів: як залучення ресурсів у процес суспільного виробництва, як перетворення прибутку і додатковий капітал, як підвищення ринкової вартості суб'єктів господарювання, як метод оцінки вартості організацій, як система відносин, що виникають у процесі накопичення капіталу [1–5].

Узагальнюючи їх, можна дати визначення капіталізації, з позиції регіону, як складного процесу перетворення ресурсів у капітал, що здатний приносити дохід для забезпечення сталого розвитку регіону. З даного визначення випливає завдання – забезпечення ефективності використання цих ресурсів та отримання максимального ефекту.

При цьому варто зазначити, що не весь капітал перебуває у власності його розпорядника, – часто він є запозиченим (наприклад, у формі банківських кредитів, розміщення цінних паперів, оренди, державного фінансування, промислових облігацій розвитку, векселів, ф'ючерсів тощо). У таких випадках залучення капіталу можливе лише при наявності певної застави у вигляді основних засобів, які генерують стабільні та передбачувані потоки доходів. Таким чином, для того, щоб отримати можливість залучати капітал, важливо знайти такі активи, які будуть приносити стабільний дохід і зможуть бути задіяні як у якості застави, так і в якості джерела прибутків.

Здійснення цих завдань реалізується через систему показників, які характеризують стан капіталізації територіальних активів і ефективність їх використання.

Метою розвитку регіональних економік є зростання вартості їх капіталу для підвищення якості життя населення. Недооцінка регіонального капіталу є фактором впливу на темпи розвитку економіки. Території, де рівень капіталізації є незначним, неспроможні утримувати капітал, відчувають значний відтік ресурсів і, як наслідок, не є спроможними забезпечувати ефективний розвиток регіональної економіки.

Регіональні стратегії 2005–2008 р.р. орієнтувалися саме на чинники екстенсивного розвитку, дія яких вичерпалася під впливом кризових явищ 2008–2009 р.р. Через це традиційні підходи до вирішення проблем регіонального розвитку виявилися неефективними в умовах сучасного економічного зростання. Під впливом таких змін виявилась необхідність

в розробці ефективних напрямів регіонального розвитку, які б задовольняли власні потреби регіонів, спрямованих на раціональне використання потенціалу їх зростання.

Регіональна політика повинна бути скерована на забезпечення необхідних умов щодо підвищення вартості регіонального капіталу та розробки й реалізації дієвого управлінського механізму використання ключових чинників, які визначають вартість та привабливість території. Капіталізація регіону не можлива без зростання вартості його активів, а саме сукупності природних, людських, фінансових, матеріальних та інших видів ресурсів, що розміщені на території регіону та перебувають у державній, муніципальній, приватній власності або ж у власності територіальної громади і які вже використовуються в економічному обороті регіону або ж можуть бути залучені до нього.

В регіональному аспекті процес капіталізації повинен зачіпати різні активи, присутні на території, включаючи природні ресурси, економічні активи, інвестиційні ресурси, нові технології, кваліфіковані кадри, створення умов росту вартості матеріальних і нематеріальних активів, сконцентрованих в регіоні.

Сучасні гео економічні умови диктують необхідність відмови від традиційного розуміння в якості ресурсів території тільки тих її елементів, які з самого початку закладені природою – це власне природні ресурси (мінеральні, водні, біологічні, енергетичні, кліматичні та ін.). Не обмежується перелік територіальних ресурсів і виробничим потенціалом, який на пряму конвертується у фінансовий капітал. Відбувається зміщення від традиційних форм виробничого і фінансового капіталу до інституціонального, соціального, інтелектуального капіталу, все більш збільшується частка нематеріальних активів.

Оскільки капітали регіону тісно пов'язані один з одним і визначають сформовану структуру і спеціалізацію економіки, то їх системність слід виділити як найважливішої властивості, що дозволяє домогтися ефекту синергії в рішенні задачі капіталізації території регіону, шляхом розвитку реального сектора економіки: базових галузей промисловості, наукомістких виробництв, будівництва, сільського господарства та інших, заснованих на інноваційних технологіях.

Капіталізація економіки регіону формується на різних рівнях: на рівні потенціалу і ресурсів, що входять в регіон, на рівні господарювання регіону, на рівні управління регіональними економічними процесами. Оскільки результативність заходів в галузі соціально-економічного розвитку регіонів (в т.ч. числі і рішення проблем капіталізації території) багато в чому залежить від принципів та особливостей реалізованої економічної політики, то доцільна модернізація інструментів і методів регіональної економічної політики з метою використання додаткових стимулюючих механізмів територіального розвитку.

Висновки. З точки зору динаміки економічного розвитку регіону, капіталізація охоплює як сферу виробництва, так і сферу ринкового обігу, в першу чергу, фінансовий потенціал ринкових перетворень в економіці регіонів. Обмеженість і умовність у використанні сукупності механізмів і інструментів державної регіональної політики капіталізації в Україні сьогодні багато в чому обумовлено надмірною і тривалою централізацією управлінських функцій і компетенції в центрі. В результаті регіональна політика, що реалізується на регіональному рівні, фактично не приносить бажаних результатів.

Основними факторами, що визначають процеси управління капіталізацією регіону, є: регіональний територіальний простір, регіональні активи, доступні ринки та інституційне забезпечення механізмів капіталізації.

1. Інституційні механізми капіталізації економіки регіонів Українського Причорномор'я : [монографія] / [Б. В. Буркинський, В. М. Осипов, О. В. Моліна та ін.] ; за наук. ред. Б. В. Буркинського ; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – Одеса : ШПРЕД НАН України, 2014. – 520 с.
2. Капіталізація економіки України / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця, д-ра екон. наук А. А. Гриценка. – К. : Ін-т екон. та прогноз., 2007. – 220 с.
3. Капіталізація підприємств: теорія і практика : монографія / под ред. д.э.н., проф. И. П. Булеева; д.э.н., проф. Н. Е. Брюховецкой ; НАН України, Ін-т економіки промсти; ДонУЭП. – Донецьк, 2011. – 328 с.
4. Артёмова Т., Полічко О. Капіталізація економіки: еволюція підходів щодо змісту та моделювання в західній науковій думці / Т. Артёмова, О. Полічко // Економіст. – 2009. – № 12.
5. Шумська С. С. Капіталізація економіки: системний підхід та методологічні напрямки дослідження / С. С. Шумська // Економічна теорія. – № 1. – 2012.